

## ZÁRÓJELENTÉS

A teljes kutatási projekt (2007 július 1 – 2011 június 30) beszámolója

### A KUTATÁSI PROJEKT CÍME:

A csecsemő intencionális viselkedésének és az anyai attribúcióknak a szerepe a korai interakciós minták fejlődésében – koraszülött, Down szindrómás és atipikusan fejlődő csecsemők esetén.

### I. A TELJES KUTATÁSI PROJEKT MEGVALÓSULÁSÁNAK RÖVID ÖSSZEGZÉSE

A 3 évre tervezett feladatok a futamidő hosszabbításával valósultak meg. A kutatásban négy új módszert dolgoztunk ki (ICIM, CIV-CIE, Apa Kérdőív, Koraszülő Anyák Mélyinterjúja), egy kérdőíves és egy projektív kötődést mérő eljárást adaptáltunk és validáltunk. 21 szakdolgozat, 19 műhelymunka és egy helyezést elért OTDK dolgozat született meg a kutatás részeitől vezetésem alatt. Egy szerkesztett kötet, továbbá 5 tanulmány kötetben, és 3 folyóiratban jelent meg. 11 előadást tartottunk hazai konferenciákon, továbbá 7 szakmai fórumra meghívott és 3 habilitációs előadást tartottam. 6 cikk áll közlésre előkészítés alatt. Három angol nyelvű és egy magyar nyelvű cikk írását, valamint egy monográfia elkészítését tervezem még az elkövetkezendő két éven belül.

### II. VÁLTOZÁSOK AZ EREDETI KUTATÁSI TERVHEZ KÉPEST

#### FUTAMIDŐ ÉS KÖLTSÉGTERV

A támogatás folyósításában 2 x 5 hónap csúszás történt (ld. korábbi részjelentések), ami az adatgyűjtés és rögzítés lelassulását eredményezte (a projekt elején az eszközök beszerzésének, majd a későbbiekben az adatrögzítéshez és sokszorosításhoz szükséges készletek beszerzésének késése miatt). Emiatt egy éves futamidő hosszabbítást kellett kérnem, valamint változtatni kellett a vizsgálati terven is (ld. „Tartalmi változtatások” részletezése). Az engedélyezett 1 éves futamidő hosszabbítás tette lehetővé, hogy a tervezett mennyiségű adatrögzítést és feldolgozást elvégezzük.

A költségtervben kisebb változtatást jelentett, hogy a külföldi konferenciára tervezett költségkeretet átcsoportosítottam az utolsó évben az „egyéb megbízás” terhére, hogy az utolsó harmadban felgyűlt adatmennyiséget rendezzük, archiváljuk és feldolgozzuk, az előző években betanult hallgatókkal.

#### TARTALMI VÁLTOZTATÁSOK

Az eredetileg tervezett 4 helyett 3 vizsgálati csoportot vontunk be a kutatásba: Igen kis súlyú koraszülötteket, Down szindrómás, valamint időre született tipikusan fejlődő csecsemőket. A kognitív téren tipikus fejlődésű, ám interaktív téren atipikusan fejlődő csoportot kihagytuk, mert az e téren érintett családok bevonása a többi 3 csoporthoz képest nagyon lassan haladt.

#### Az eredeti terven felül elvégzett munkák:

1. A tervezett 160 vizsgálati alkalmat azzal pótoltuk, hogy a vizsgálatban résztvevőkkel a tervezett 2 helyett 3 alkalommal találkoztunk: a gyermek 3, 9 és 12 hónapos korában. A 12

hónapos kori plusz vizsgálatok lehetőséget adtak arra, hogy felvegyük a gyermekekkel a kötődést mérő Idegen Helyzet Eljárást<sup>1</sup> (Ainsworth és mtsai, 1978), valamint a szülőkkel ismételten kitöltessük a számukra összeállított kérdőívcsomagot (érzelmi állapot, kötődésspecifikus kérdőívek, stb.) és felvegyük a kötődésspecifikus Madárfészekrajzot (ld. később). A 12 hónapos kori vizsgálatok segítségével a tervezetthez képest árnyaltabb képet kapunk a fejlődési mutatók, a korai interakciók, és a szülői változók alakulásáról a gyermek első életében.

2. Az eredeti tervhez képes – amelyben csak az anya-csecsemő párok vizsgálata szerepelt – az apákat is bevontuk a vizsgálatokba. Kidolgoztuk és felvettük az „Apa Kérdőívet”, felvettük a speciálisan e projekt céljaira általunk kidolgozott ICIM (Ismeretlen Csecsemők Intencionalitásának Megítélése) interjút, valamint a saját gyermek intencionalitására, a szülői szeparációs szorongásra és a felnőtt kötődés mérésére szolgáló kérdőívcsomagot azokkal az apákkal, akik jelen voltak a csecsemő vizsgálatánál, vagy beleegyeztek a kérdőív csomag otthoni kitöltésébe.

3. A Brunet-Lezine Fejlődési Skála felvételére mindhárom vizsgálati alkalommal sor került, a gyermek fejlődési szintjének felméréséhez (ez szintén nem szerepelt külön az eredeti kutatási tervben).

4. A koraszülött csoport anyáival a gyermek születését követően (még a 3 hónapos kori vizsgálatok előtt) mélyinterjút készítettünk a kórházban tartózkodásuk alatt. Ennek célja kezdetben a kapcsolatfelvétel volt (a kórházak közbenjárásával), de a kutatás folyamatában fontos adatgyűjtési forrássá vált. Segítségével dolgoztuk ki a félig strukturált koraszülött interjú kérdéseit és protokollját.

4. A hosszmetzeti adatgyűjtés mellett keresztmetzeti vizsgálatokat végeztünk Down szindrómás, valamint tipikusan fejlődő csecsemőt nevelő szülőkkel, az ICIM interjú, valamint a CIV (Csecsemő Intencionális Viselkedése Teszt) és CIE (Saját Csecsemő Intencionális Viselkedése szülői Elővételezése) adatok bővítéséhez.

5. Az eredeti terven felül további két módszer adaptálását és validálását végeztük el: a felnőtt kötődési stílus mérésére alkalmas Madárfészekrajzot (Kaiser, 1996)<sup>2</sup> és a Kötődési Stílus Kérdőívét (Feeney és mtsai., 1994)<sup>3</sup>.

### III. A TERVEZETT KUTATÁS TARTALMI RÉSZÉNEK TELJESÜLÉSE

#### VIZSGÁLT CSOPORTOK ÉS VIZSGÁLATOK SZÁMA

A kutatás alatt 64 család (32 koraszülött, 12 Down szindrómás, 20 tipikusan fejlődő gyermeket nevelő) vállalkozott longitudinális, és 15 család (6 Down szindrómás és 9 tipikusan fejlődő) a keresztmetzeti vizsgálatokra (összesen 79 család). A hosszmetzeti vizsgálatokat tekintve 32 koraszülött családból 11-en vonták vissza részvételi szándékukat a 3 hónapos kori találkozás előtt, 21 család pedig végig részt vett. A 12 Down szindrómás gyermeket nevelő családból ketten maradtak el, és 10 család vett részt végig, míg a 20 tipikusan fejlődő csecsemőt nevelő családból egy család maradt el az első találkozást követően, és 19-en vettek részt végig. A lemorzsolódás tehát a szokásos szakirodalmi

<sup>1</sup> Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E. & Wall, S. (1978) Patterns of attachment: A study of the strange situation. Hillsdale, N.J: Earlbaum.

<sup>2</sup> Kaiser, D. H. (1996): Indications of attachment security in a drawing task. *The Arts in Psychotherapy*. 23, 333–340.

<sup>3</sup> Feeney, J. A., Noller, P. Hanrahan, M (1994) Assessing Adult Attachment. In.: M. Sperling, W. H. Berman (Eds.) Attachment in adults. The Guilford Press, NY, London. 128-155.

adatokhoz képest is igen csekély volt a gyermek 3 hónapos vizsgálatát követően. 5 család kérésére végeztünk még ezen kívül fejlődési vizsgálatot a gyermek 24 hónapos korában. A keresztmetszeti vizsgálat feladatait mind a 15 vállalkozó családdal felvettük.

Az alábbi táblázatban összegzem a találkozások számát a csoportok- és a vizsgálati alkalmak felbontásában.

| Találkozás időpontja     | Koraszülött | Down szindrómás            | Tipikusan fejlődő           | Összes vizsgálati alkalom |
|--------------------------|-------------|----------------------------|-----------------------------|---------------------------|
| Születést követő interjú | 32 anya     |                            |                             | 32                        |
| 3 hónapos kor            | 26 gyermek  | 12 + 6<br>(keresztmetszet) | 20                          | 64                        |
| 9 hónapos kor            | 24 gyermek  | 10                         | 19 + 9<br>(keresztmetszeti) | 62                        |
| 12 hónapos kor           | 24 gyermek  | 10                         | 19                          | 53                        |
| 24 hónapos kor           | 3 gyermek   | 2 gyermek                  |                             | 5                         |
|                          |             |                            |                             | 215                       |

## ADATGYŰJTÉS, FELDOLGOZÁS ÉS PUBLIKÁCIÓS TELJESÍTMÉNY ÖSSZESÍTÉSE

Az alábbi táblázatban foglalom össze módszerekre lebontva a kutatás folyamatában gyűjtött adatok mennyiségét, azok jelenlegi feldolgozottságát és a hozzájuk kapcsolódó publikációs teljesítményt.

| Részeredmények feldolgozása   |                |      |     |             |                     |   |
|---|----------------|------|-----|-------------|---------------------|---|
| MÓDSZEREK (és a gyermek életkora a vizsgálat idején)  | Gyermek        | Anya | Apa | Összes adat | Adatok feldolgozva? | Az eredményt tartalmazó közlemény sorszáma*   |
| Koraszülő anyák mélyinterjúja (1 hó)  |                | 32   |     | 32          | igen                | <b>14, 21, 22, 3</b><br>SZD: 1db, OTDK: 1db   |
| ICIM interjú (3 hó)   |                | 57   | 39  | 96          | igen                | <b>10, 11, 13, 21, 23, 29, 2, 8,</b><br>SZD: 4db, MM: 7db.<br>PE: <b>32, 33</b> ; PT: <b>37</b> |
| Apa kérdőív (3 hó)  |                |      | 34  | 34          | igen                | <b>15, 4,</b><br>SZD: 1db   |
| CIV_CIE (9 hó)  | 62             | 62   |     | 124         | igen                | <b>13, 20, 24, 25, 26, 27, 2, 6,</b><br>MM: 1db.<br>PE: <b>34, 35</b> ; PT: <b>38</b>           |
| Játékhelyzet és interjú (9 hó)  | 56             | 56   | 12  | 134         | részben             | <b>11, 22, 23, 5,</b><br>SZD: 1db<br>PE: <b>36</b>  |
| Brunet-Lézine fejlődési vizsgálat (3, 9, 12 hó)   | 169            |      |     | 169         | részben             | <b>22</b>   |
| Kérdőív csomag a szülőknek (3, 9, 12 hó)  |                | 97   | 78  | 175         | igen                | <b>2, 3, 4, 11, 13, 14, 15</b>  |
| Idegen Helyzet Eljárás (12 hó)  | 51             |      |     | 51          | nem                 | PT: <b>41</b>   |
| Madárfészekrajz (12 hó)   |                | 46   | 37  | 83          | igen                | <b>18, 30, 9, 40</b>  |
| Két kötődési stílust mérő módszer adaptálása és validálása  |                |      |     |             |                     |   |
| A Madárfészekrajz   | 1117 fő adatai |      |     |             | igen                | <b>12, 16, 18, 9, 30,</b><br>SZD: 12db, MM 4db  |
| Az ASQ (Kötődési Stílus Kérdőíve)   | 1172 fő adatai |      |     |             | igen                | <b>17,</b><br>SZD: 3db, MM 7db.<br>PE: <b>31</b>  |
| Elméleti összefoglalók  |                |      |     |             |                     |   |
| Témák: Kötődés és klinikai vonatkozásai; fejlődési zavarok diagnosztikája   |                |      |     |             |                     | 1, 5, 7, 19, 28   |
| Hosszmetszeti adatok elemzése és záró tanulmány   |                |      |     |             |                     |   |
| Szülői kérdőívek (érzelmi állapot, kötődés; 3, 9, 12 hó) és Madárfészekrajz (kötődés, 12 hó) összefüggései az ICIM (3 hó) és a CIV-CIE (9 hó) eredményekkel |                |      |     |             |                     | <b>11, 13, 14, 15, 18, 2, 3, 4, 29</b><br>PT: <b>39, 40, 41</b>                                 |

\* Ebben az oszlopban az adott eredményt, vagy részeredményt a jelzett sorszámu közlemény tartalmazza (ld. „Közleményjegyzék” a beszámoló végén. Itt tüntettem fel a témában elkészült szakdolgozatok és műhelymunkák darabszámát is. Az oszlopban található rövidítések jelentése:

SZD = egyetemi szakdolgozat

MM = egyetemi műhelymunka

PE = publikációra előkészítve

PT = publikációja tervezett

## RÉSZEREDMÉNYEK FELDOLGOZÁSA KERESZTMETSZETI BONTÁSBAN

### 3 hónapos kori adatok

A vizsgálati csoportok 3 hónapos kor adataiból feldolgoztuk a koraszülő anyákkal készült mélyinterjúkat (32 interjú), a vizsgálati és kontroll csoportokkal felvett kérdőíveket (73 kérdőívesomag), az apák számára kidolgozott kérdőíveket (34 Apa Kérdőív), és az ICIM eredményeit (96 interjú).

Eredmények: 7 műhelymunka, 6 szakdolgozat, 5 konferencia előadás, 3 kötetben megjelent tanulmány (KJ<sup>4</sup>: 2, 3, 4), 1 folyóiratban megjelent tanulmány (KJ: 8), 3 szakmai fórumon tartott meghívott előadás, és egy habilitációs tudományos előadás (KJ: 29). Közlésre előkészítve: további 2 tanulmány (KJ: 32, 33). Közlésre tervezett: 1 angol nyelvű cikk (KJ: 37).

### 9 hónapos kori adatok

1. Feldolgoztuk a CIV (Csecsemő Intencionális Viselkedése Teszt) és a CIE (Saját Csecsemő Intencionális Viselkedése szülői Elővételezése) adatait (62 CIV és 62 CIE), valamint a Brunet Lézine Teszt adatainak egy részét (34 gyermek).

Eredmény: A CIV és CIE elméleti háttérének és értékelő rendszerének bemutatása: 1 műhelymunka, 2 konferencia előadás, 1 kötetben megjelent (KJ: 2) és 1 kötetben megjelenés alatt álló (KJ: 6) tanulmány, továbbá 1 szakmai fórumon tartott meghívott előadás. A vizsgált csoportok eredményeinek (csoportprofilok és csoportok közötti különbségek) bemutatása eddig 1 konferencia előadás és 4 szakmai fórumra meghívott előadás keretében történt meg. Ezekből az eredményekből 2 további tanulmány (KJ: 34, 35) áll előkészítés alatt, és 1 angol nyelvű tanulmány (KJ: 38) megírását tervezem.

2. A Játékhelyzetet 56 anya-gyermek párral vettük fel, a hozzá kapcsolódó interjút pedig 56 anyával és 12 apával (az apák a 9 hónapos kori vizsgálatok túlnyomó részében nem voltak jelen). Kidolgoztuk és bevezettük a Játékhelyzet interakciós elemzésének új kódrendszerét, és elemeztük az interakciós helyzeteket.

Eredmény: 1 szakdolgozat, 1 konferencia előadás, 2 szakmai fórumra meghívott előadás, 1 kötetben megjelent tanulmány (KJ: 5). A feldolgozott és még nem publikált eredmények közlésére 1 további tanulmány (KJ: 36) előkészítése van folyamatban.

### 12 hónapos kori adatok

A terven felül végzett 12 hónapos kori vizsgálatokkal kapott eredményeink egy részét elemeztük csak eddig. Mivel az Idegen Helyzet Eljárás (gyermek kötődésének mérése) értékeléséhez képzett kódolóra van szükség, ezért ezeknek az adatoknak a feldolgozására várhatóan a későbbiekben, de mindenképpen egy éven belül kerül sor.

Feldolgoztuk a 12 hónapos kori adatokból a Brunet-Lézine Teszt adatainak egy részét (30 gyermek) és a szülőkkel felvett kérdőív csomagból a kötődésre vonatkozó kérdőíveket. Kiértékelünk és elemeztük a szülőkkel felvett Madárfészekrajzokat (83 rajz).

Eredmény: 1 konferencia előadás, 1 angol nyelvű tudományos előadás (KJ: 30), 1 folyóiratban megjelent tanulmány (KJ: 9), és egy angol nyelvű közlésre előkészített tanulmány (40). A 12 hónapos kori összadatok elemzése terveim szerint a kutatást összefoglaló monográfiában (KJ: 41) fog megjelenni.

---

<sup>4</sup> KJ = közleményjegyzék

## FELNÖTT KÖTÖDÉSI STÍLUST VIZSGÁLÓ MÓDSZEREK ADAPTÁLÁSA, VALIDÁLÁSA

1. Elvégeztük a Kötődési Stílus Kérdőíve (Attachment Style Questionnaire, ASQ, Feeney, Noller és Hanrahan, 1994<sup>5</sup>) magyar mintára történő adaptálását és validálását, hogy érvényes mérőeszközként tudjuk azt alkalmazni a jelen kutatásban.

Eredmény: 7 műhelymunka, 3 szakdolgozat, 1 konferencia előadás, 1 folyóiratban megjelenő, publikációra előkészített tanulmány (KJ: 31).

2. Kidolgoztuk a Madárfészekrajz (Bird Nest Drawing, BND, Kaiser, 1996<sup>6</sup>) új, kötődésspecifikus többdimenziós kódrendszerét, és elvégeztük ennek validálását egészséges és klinikai mintán abból a célból, hogy jelen kutatásban érvényes mérőeszközként tudjuk használni.

Eredmény: 4 műhelymunka, 12 szakdolgozat, 3 konferencia előadás, 1 angol nyelvű tudományos habilitációs előadás (KJ: 30), 1 folyóiratban megjelenés alatt álló tanulmány (KJ: 9).

## ELMÉLETI ÖSSZEFOGLALÓK

Elkészült két, a témát részben megalapozó elméleti tanulmány (KJ: 5, 7). Az egyikben összefoglalom a klinikai kutatások kurrens eredményeit a szülői mentalizációs készség fejlődéslélektani és klinikai összefüggéseiről. A másik tanulmány a korai anya-csecsemő kapcsolati zavarok hátterét, interakciós modelljét és diagnosztikai lehetőségeit elemzi. A „Kutatás és terápia metszéspontjai – A várandósságtól a felnőttkorig” címmel az általam 2009-ben szervezett tudományos konferencia anyagából kötetet (KJ: 1) szerkesztettem, amelyet a PPKE BTK és az MPT adott ki. A kötetben több tanulmánnyal mutatjuk be a jelen projekt addigi eredményeit. Továbbá, szerepelnek benne más olyan kutatások és tanulmányok, amelyek a jelen kutatás témájához szorosan kapcsolódnak, mind elméleti, mind gyakorlati szempontból.

További eredmények: 1 konferencia előadás és 1 tudományos elméleti habilitációs előadás (KJ: 28).

## HOSSZMETSZETI ADATOK ELEMZÉSE ÉS ÖSSZEGZŐ TANULMÁNY

A 3, 9 és 12 hónapos kori hossz metszeti adataink közül elemeztük a szülőkkel felvett kérdőíveket és a Madárfészekrajzokat, és ezek összefüggéseit az ICIM, a CIV-CIE, és a Játékhelyzet adataival.

Eredmény: 5 konferencia előadás, 3 kötetben megjelent tanulmány (KJ: 2, 3, 4) és egy habilitációs tudományos előadás (KJ: 29).

Előkészületben van egy további, a fenti részeredményeket elemző tanulmány (KJ: 39).

Az összedatok összefüggéseit, valamint a kutatás egészének tudományos és klinikai hasznosságát tárgyaló monográfia (KJ: 41) előkészítése szintén folyamatban van.

<sup>5</sup> Feeney, J. A., Noller, P. Hanrahan, M (1994) Assessing Adult Attachment. In.: M. Sperling, W. H. Berman (Eds.) Attachment in adults. The Guilford Press, NY, London. 128-155.

<sup>6</sup> Kaiser, D. H. (1996): Indications of attachment security in a drawing task. *The Arts in Psychotherapy*. 23, 333–340.



#### IV. EREDMÉNYEK NYILVÁNOSSÁGRA HOZATALA – KONFERENCIASZERVEZÉS, SZIMPÓZIUMOK, SZAKMAI FÓRUMOK

1. 2009 októberében „Kutatás és terápia metszéspontjai – A várandósságtól a felnőttkorig” című kétnapos tudományos konferenciát szerveztem. Célom az volt, hogy a jelen kutatás témájához illeszkedő kurrens hazai kutatások bemutatkozassanak, és szakmai párbeszéd jöjjön létre. Több olyan szekció, illetve szimpózium számára biztosítottunk teret, ahol a kötődés, a korai diagnosztika és a kognitív fejlődés legújabb eredményeit prezentálták kiemelkedő hazai kutatók. Saját kutatásunk addigi eredményeit szintén ezen a fórumon mutattuk be 3 előadással.
2. Az MPT XIX. Országos Tudományos Naggyűlésén, 2010-ben „Fejlődési rizikó és a szülőség élménye” c. szimpóziumot szerveztem, ahol az újabb eredményeinket mutattuk be.
3. MPT XX. Jubileumi Tudományos Naggyűlésén 2011-ben „A fejlődési vizsgálatok gyakorlati és szemléleti kérdései a kora gyermekkor időszakában” c. szimpóziumot szerveztem. Saját legújabb, a CIV-CIE teszttel kapott eredményeink ismertetésén túl két, a korai diagnosztikában és terápiában jártas, a korai fejlesztés területén kiemelkedő előadót hívtam meg, saját módszereik és az ezzel kapcsolatos kutatásaik bemutatására.
4. 7 szakmai fórumon tartottam meghívott előadást a kutatás részeredményeiről, a kidolgozott módszerek gyakorlati alkalmazásáról, és a kutatás jelentőségéről a korai intervencióban..

#### V. AZ EREDMÉNYEK JELENTŐSÉGE A KLINIKAI KUTATÁSOKBAN ÉS A GYAKORLATBAN

A kutatás során szoros együttműködés alakult ki a SE Szülészeti és Nőgyógyászati, valamint a Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinikájával, a Szent János Kórház Gyermekosztályával és Pszichiátriai Osztályával, a Down Alapítvány Korai Fejlesztő Központjával, a BHRG Alapítvánnyal, és a Budapesti Korai Fejlesztő Központtal. A korai fejlődési diagnosztikával és terápiával foglalkozó intézményekkel hosszútávra tervezünk szakmai együttműködést. Ennek célja, hogy az általunk bevezetett és kidolgozott vizsgáló módszerek (ICIM, CIV-CIE) használatát elsajátíthassák, és hasznosítani tudják saját diagnosztikai és intervenció munkájukban. Ez lehetőséget nyújt arra, hogy a projektben eredetileg kutatási célokra kidolgozott CIV-CIE tesztet kiegészítő fejlődés-diagnosztikai eszközzé fejlesszük a későbbiekben. Ez utóbbi érdekében kiépítettük a szakmai kapcsolatot az ELTE BGGYK Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézetével.

A Madárfészekrajz általunk bevezetett új értékelési módszere a klinikai zavarok diagnosztikájában újdonságként jelent meg. Jelenleg is folyamatos együttműködésben dolgozunk a klinikai intézményekkel a Madárfészekrajz klinikai diagnosztikai és intervenció lehetőségeinek továbbfejlesztésére.

#### VI. AZ EREDMÉNYEK ÉS A KUTATÁS JELENTŐSÉGE A FELSŐOKTATÁSBAN

Jelen kutatásnak számos, a PPKE-n folyó pszichológusképzés számára jelentős pozitív hozadéka volt.

1. A csecsemő vizsgálatokról (Brunet-Lézine, CIV) készült nagy mennyiségű videó anyagból összeállítottunk egy fejlődéslélektani demonstrációs és gyakorló anyagot. Ennek használatát megkezdtek a BA és az MA képzések fejlődépszichológiai kurzusainak oktatása során.
2. A kutatás 4 éve alatt közel 70 hallgató vett részt a kutatás különféle fázisaiban, illetve munkálataiban, és szerzett gyakorlatot a kutatómódszertan speciális területein (videó alapú interjútechnika, interjú- és videó adatok rögzítése; kódolás, tartalomelemzés; megfigyelés

fejlődési vizsgálatokon; fejlődési vizsgálatok értékelésének elsajátítása; projektív rajzvizsgálat (felvétele, értékelése); interakció elemzési technikák megtanulása, stb.).

## VII. KÖZLEMÉNYEK JEGYZÉKE

### SZERKESZTETT KÖTET

1. Hámori, E. (szerk.) (2010) Kutatás és terápia metszéspontjai – Várandósságtól a felnőttkorig. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar. Piliscsaba, 2010.

### KÖTETBEN MEGJELENT TANULMÁNYOK

2. Hámori, E. (2010) Csecsemőkori intencionalitás és fejlődési rizikó szülői szemmel. In.: Hámori E. (szerk.): *Kutatás és terápia metszéspontjai – Várandósságtól a felnőttkorig*. PPKE BTK. Piliscsaba, 2010. 20–31.
3. Szantner, J., Hámori, E., Beke, A. (2010) A koraszülő anyák élményvilága. In.: Hámori E. (szerk.): *Kutatás és terápia metszéspontjai – Várandósságtól a felnőttkorig*. PPKE BTK. Piliscsaba, 2010. 31–39.
4. Mirk, Gy., Hámori, E. (2010) Az apaság megélése és a fejlődési rizikóval született gyermek. In.: Hámori E. (szerk.): *Kutatás és terápia metszéspontjai – Várandósságtól a felnőttkorig*. PPKE BTK. Piliscsaba, 2010. 39–46.
5. Hámori E. (2010) Regulációs zavarok korai diagnosztikája. In.: Németh T. (szerk.): *XII. Családbarát Konferencia – Pszichoszomatikus betegségek csecsemő és kisgyermekkorban*. Országos Gyermekegészségügyi Intézet, Budapest, 2010. 13–23.
6. Hámori E. (2011) A kísérleti „Csecsemő Intencionális Viselkedése (CIV) Teszt” leírása és gyakorlati alkalmazásának szempontjai. In.: Radványi K. (szerk.): *A diagnosztika aktuális kérdései*. MPT kiadványa. Megjelenés alatt.

### FOLYÓIRATBAN MEGJELENT TANULMÁNYOK

7. Hámori, E. (2010) Klinikai zavarok és mentalizációs deficit – A kötődéseméleti perspektíva II. *Orvosképzés, LXXXV. Évf., 4. különszám.* 374–379.
8. Hámori E. (2010) Valóság és projekció határán – Az együttlét nehézségei a korai anyacsecsemő kapcsolatban. *Lélekelemzés, V. évf. 2. szám.* 43–58.
9. Hámori E., Djuroska K., Unoka Zs., Nagy L. (2011) Kapcsolati zavarok és kötődés – A Madárfészekrajz többdimenziós kódrendszere és klinikai alkalmazása. *Lélekelemzés, VI. évf. 2. szám.* Megjelenés alatt.

### KONFERENCIA ELŐADÁSKIVONATOK

10. Hámori E. (2009) Valóság és projekció határán. Az együttlét nehézségei a korai anyacsecsemő kapcsolatban. *A Magyar Pszichonaltikus Egyesület 16. Konferenciája – A test, a lélek és a terápiás kapcsolat*. Budapest, 2009, október 2.
11. Hámori, E., Mirk, Gy., Szantner, J., Jászberényi M., (2009) Minek alapján tulajdonítunk fejlődési rizikót egy csecsemőnek? A fejlődési rizikó attribúciója, és ennek összefüggései a szülői aggodalmakkal. „*Kutatás és terápia metszéspontjai*” konferencia. PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Piliscsaba, 2009. október 29. Absztraktkötet, 27.o.



12. Hátori E., Djuroška K. (2009) A kötődés projektív vizsgálata felnőtteknél – A fészekrajz. „Kutatás és terápia metszéspontjai” konferencia. PPKE BTK Pszichológiai Intézet, Piliscsaba, 2009. október 29. Absztraktkötet, 57.o.
13. Hátori E., Mirk, Gy., Szantner, J. (2010) A fejlődési rizikó attribúciója és az intencionális viselkedés szülői megítélése – koraszülött és Down szindrómás csecsemők esetén. *MPT Tudományos Naggyűlése*, Pécs, 2010. május 27. Absztraktkötet 34.o.
14. Szantner, J., Hátori E., Mirk, Gy. (2010) A szorongás megjelenése koraszülő anyák élményeiben – A születéstől a gyermek egy éves koráig. *MPT Tudományos Naggyűlése*, Pécs, 2010. május 27. Absztraktkötet 35.o.
15. Mirk, Gy., Hátori E., Szantner, J. (2010) Fejlődési rizikó és apaság. *MPT Tudományos Naggyűlése*, Pécs, 2010. május 27. Absztraktkötet 35.o.
16. Djuroška K., Hátori E., Pászthy B., Gallai M. (2010) Kötődés és gyermekkori zavarok. A Madárfészekrajz klinikai alkalmazása. *MPT Tudományos Naggyűlése*, Pécs, 2010. május 27. Absztraktkötet 61.o.
17. Hátori E., Dankháziné Hajtman E., Horváth Szabó K., Kézdy A., Martos T. (2010) A Kötődési Stílus Kérdőíve (ASQ) – Új lehetőségek a felnőttkori kötődés mérésben. *MPT Tudományos Naggyűlése*, Pécs, 2010. május 27-29. Absztraktkötet 64.o.
18. Hátori E., Djuroška K., Unoka Zs., Nagy L. (2010) Kapcsolati zavarok és kötődés – A madárfészekrajz klinikai alkalmazása. *A Magyar Pszichoanalitikus Egyesület 17. Konferenciája. Budapest, 2010. október 2-3.* Absztraktkötet 31.o.
19. Nagy L., Hátori E., Unoka Zs. (2010) A felnőtt kötődés két irányzata és gyakorlati alkalmazhatóságuk. *A Magyar Pszichoanalitikus Egyesület 17. Konferenciája. Budapest, 2010. október 2-3.* Absztraktkötet 31.o.
20. Hátori E., Szantner J., Mirk Gy. (2011) Problémamegoldó viselkedés és annak szülői elővételezése 9 hónapos korban. A kísérleti CIV teszt bemutatása és előzetes tapasztalatai. *MPT XX. Jubileumi Tudományos Naggyűlése*, Budapest, 2011. Május 27. Absztraktkötet 42.o.

#### SAKMAI FÓRUMRA MEGHÍVOTT ELŐADÁSOK

21. Hátori E. (2009) A szülő-gyerek kapcsolat fejlődési rizikóval született csecsemőknél. Támpontok a prevencióhoz. Meghívott előadás. *II. Gyakorlati Gyermekpszichiátria Továbbképző Tanfolyam. Semmelweis Egyetem, Európa Kongresszusi Központ, Budapest, 2009. november 6.*
22. Hátori E. (2009) Fejlődési mutatók longitudinális vizsgálata, és ezek szülői megítélése igen kis súllyal született koraszülötteknél. Meghívott előadás az „Az utánvizsgálatok 30 éve” c. tudományos ülésen. *SE I.sz Szülészeti és Nőgyógyászati Klinika, Budapest, 2009. november 27.*
23. Hátori E. (2009) Regulációs és fejlődési zavarok korai diagnosztikája és kapcsolati szempontjai. Meghívott előadás. *Pszichoszomatikus betegségek és kezelésük a csecsemő és a kisgyermekkorban c. továbbképző tanfolyamon. Országos Gyermekegészségügyi Intézet. Budapest, 2009. december 3.*
24. Hátori E. (2010) A Csecsemő Intencionális Viselkedése Tesztbatteria (CIV) kidolgozása és előzetes tapasztalatai. „A diagnosztika aktuális kérdései”, az *MPT Gyógypedagógiai és az MPT Klinikai Gyermekpszichológiai Szekcióinak konferenciája. ELTE, BGGYF Budapest, 2010. szeptember 25.*
25. Hátori E. (2010) A Csecsemő Intencionális Viselkedése Tesztbatteria előzetes tapasztalati atipikusan fejlődő gyermekeknél. Meghívott előadás. *Budapest HRG Alapítvány szakmai napja. 2010. december 20.*

26. Hátori E. (2011) A Csecsemő Intencionális Viselkedése Teszt elméleti háttere és gyakorlati alkalmazása a korai fejlődési diagnosztikában. Meghívott előadás. *Budapesti Korai Fejlesztő Központ szakmai napja. 2011. február 9.*
27. Hátori E. (2011) A Csecsemő Intencionális Viselkedése Teszt diagnosztikai lehetőségei Down szindrómás és koraszülött gyermekeknél. Meghívott előadás. *Down Alapítvány Korai Fejlesztő Központjának szakmai napja. 2011. február 16.*

#### EGYÉB TUDOMÁNYOS ELŐADÁSOK

28. Hátori E. (2011) Kötődés és pszichopatológia. Habilitációs tantermi előadás. *Pécsi Tudományegyetem, 2011. május 3.*
29. Hátori E. (2011) Fejlődési rizikó attribúciója tipikusan és atipikusan fejlődő csecsemők szüleinél. Habilitációs tudományos előadás. *Pécsi Tudományegyetem, 2011. május.3.*
30. Hátori E. (2011) The characteristics of attachment in clinical disorders – Experiences with the administration of the Bird's Nest Drawing. Habilitációs angol nyelvű tudományos előadás. *Pécsi Tudományegyetem, 2011. május.3.*

#### KÖZLÉSRE ELŐKÉSZÍTETT KÉZIRATOK

31. Hátori E., Dankháziné Hajtman E., Horváth Szabó K., Kézdy A., Martos T. (2011): Kötődési minták felnőttkorban – A Kötődési Stílus Kérdőív (ASQ) magyar változata.
32. Hátori E., Láng T., Mirk Gy., Szantner J., Jászberényi M. (2011): Ismeretlen csecsemők viselkedésének értelmezése – Az ICIM („Babavideó”) módszerének kifejlesztése.
33. Hátori E., Szantner J., Mirk Gy. (2011) Fejlődési rizikó és intencionalitás – Szülői attribúciók vizsgálata az ICIM („Babavideó”) módszerrel fejlődési rizikóval született gyermekek családjainál.
34. Hátori E., Szantner J. Wertán K. (2012) Problémamegoldó viselkedés és annak szülői elővételezése 9 hónapos korban – A kísérleti CIV-CIE teszt bevezetésének eredményei.
35. Hátori E., Tar J., Szantner J. (2012) A Csecsemő Intencionális Viselkedése Teszt alkalmazásának lehetőségei a korai fejlődési diagnosztikában és a szülői tanácsadás tervezésében.
36. Hátori E., Óze Á. (2011) Az interakció sajátosságai és ezek anyai értelmezése kötött helyzetben – Koraszülött és Down szindrómás 9 hónapos csecsemő-szülő pároknál

#### KÖZLÉSRE TERVEZETT CIKKEK, MONOGRÁFIA

37. Hátori E., Szantner J., Mirk Gy (2012) Developmental risk, infant intentionality and parental attributions – Preliminary results with the ICIM (IUBB; Interpretation of Unknown Babies Behavior) Videos.
38. Hátori E., Szantner J., Mirk Gy. (2012) Parental expectations of infant's achievement in cognitive developmental tasks at 9 month - Preliminary results of the CIV Scale (Infant Problem Solving Behavior Scale) with WLBW preterm infants and infants with Down Syndrome.
39. Hátori E. (2012) A csecsemő viselkedésének értelmezése, az intencionalitás megjelenése és a szülői kötődési stílus összefüggései koraszülött és Down szindrómás gyermeket nevelő családoknál.
40. Hátori E., Djuroska, K. (2012) Representation of attachment and parenting in th Bird's Nest Drawing. Experiences with parents of infants born with developmental risk.

41. Hámori E. (2013) Csecsemőkori intencionalitás és fejlődési rizikó szülői szemmel – Koraszülött és Down szindrómás gyermeket nevelő családok vizsgálata a születéstől egy éves korig.